

BUDJET TASHKILOTLARIDA DAVLAT XARIDLARINI AMALGA OSHIRISHNING JORIY HOLATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Yunusova Sevara Turayevna
O'zbekiston Respublikasi Toshkent
Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Global iqtisodiy sharoitlarning o'zgaruvchanligi va jamiyatning ijtimoiy ehtiyojlariga javoban, davlat xaridlari tizimi budjet tashkilotlarining barqaror ishlashini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tizim, budjet mablag'laridan oqilona foydalanish orqali, davlat tashkilotlari ehtiyojlarini qondirish hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda davlat xaridlarini samarali amalga oshirish va shaffoflikni ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Davlat xaridlarining samaradorligi asosan jarayonning ochiqligi, unumdorligi va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali ta'minlanadi. Xaridlarni tartibga soluvchi yangi qonunchilik, masalan, ikki bosqichli xaridlar, markazlashgan xarid tizimi va hadli kelishuv mexanizmlari jarayonni takomillashtirishga qaratilgan. Bu nafaqat xaridlarni osonlashtiradi, balki resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Davlat xaridlari tizimida ijtimoiy mas'uliyat tamoyillari alohida o'rin tutadi. Jamiyat va mahalliy ehtiyojlarga mos loyihalarni moliyalashtirish orqali davlat xaridlarining ta'sirchanligini oshirish mumkin. Ekologik loyihalarni moliyalashtirish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarga imkoniyatlar yaratish va fuqarolar uchun qulay infratuzilmani rivojlantirish davlat xaridlarining ijtimoiy ahamiyatini kuchaytiradi.

Fuqarolar ishtirokini oshirish davlat xaridlari tizimining shaffofligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Onlayn platformalar va raqamli texnologiyalar fuqarolarni xarid jarayonlariga jalb qilishni osonlashtiradi. Bunday yondashuvlar davlat organlariga bo'lgan ishonchni oshiradi va budjet mablag'laridan foydalanishni samarali boshqarishni ta'minlaydi.

Motivatsiya tizimlarini joriy etish davlat xaridlari tizimining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Davlat tashkilotlarining faol xodimlarini mukofotlash, sifatli xizmat ko'rsatuvchi yetkazib beruvchilarni rag'batlantirish va ishtirokchilarni qo'llab-quvvatlash orqali xaridlar jarayonining sifatini oshirish mumkin. Bunday choralar barcha ishtirokchilarning jarayonga jalb etilishiga yordam beradi.

Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi davlat xaridlarini boshqarish tizimini avtomatlashtirish va jarayonning tezligini oshirish imkonini beradi. Takliflarni qabul qilish va baholashdan tortib, shartnomalarni rasmiylashtirishgacha bo'lgan

barcha jarayonlar raqamli platformalar orqali amalga oshirilishi mumkin. Bu esa nafaqat shaffoflikni, balki davlat xaridlarining samaradorligini ham oshiradi.

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish davlat xaridlari jarayonini takomillashtirishda alohida o'rin tutadi. Davlat tashkilotlari xususiy sektor bilan hamkorlikda resurslardan samarali foydalanish, yangi texnologiyalarni joriy qilish va innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega. Ushbu hamkorlik xaridlar tizimini rivojlantirishda sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Monitoring va tahlil tizimlarini kuchaytirish xarid jarayonlarining samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Xaridlar natijalarini baholash va ularning iqtisodiy ta'sirini tahlil qilish orqali jarayonning zaif tomonlarini aniqlash va yaxshilash imkoniyati yaratiladi. Bu esa davlat tashkilotlariga xaridlar jarayonidagi kamchiliklarni bartaraf etish va resurslarni oqilona taqsimlashga yordam beradi.

Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash davlat xaridlarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Mahalliy mahsulotlarni tanlash xorijiy raqobatni kamaytiradi va milliy iqtisodiy barqarorlikni oshiradi. Bu yondashuv ichki bozorda raqobatni kuchaytiradi va iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Xulosa qilib aytganda, davlat xaridlari tizimini takomillashtirish uchun jarayonning shaffofligini oshirish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va davlat-xususiy hamkorlikni rivojlantirish zarur. Ushbu yondashuvlar davlat tashkilotlarining ehtiyojlarini samarali qondirish bilan birga, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va jamiyatning ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu tariqa, davlat xaridlarini amalga oshirish tizimini takomillashtirish orqali mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shish mumkin.

Davlat xaridlarini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilishi mumkin:

Davlat xaridlarini amalga oshirish jarayonida qonunchilik va me'yoriy hujjatlarning roli katta. Qonunchilikni takomillashtirish orqali xarid jarayonlarining aniqligi va shaffofligini oshirish mumkin. Masalan, davlat xaridlari jarayonlarida korrupsiyaga qarshi kurashish choralari kuchaytiruvchi maxsus qonunlar va normalarni ishlab chiqish zarur. Bu esa budget mablag'larining maqsadli sarflanishini ta'minlaydi.

Markazlashgan davlat xaridlari tizimi jarayonlarni standartlashtirish va boshqaruvni soddalashtirishga imkon beradi. Bu nafaqat vaqtni tejaydi, balki takroriy xarajatlarni kamaytiradi va shaffoflikni oshiradi. Markazlashgan tizimlar, shuningdek, resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlash orqali byudjet mablag'larining samaradorligini oshiradi.

Davlat xaridlari tizimini boshqaradigan mutaxassislarining malakasi jarayonning muvaffaqiyati uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shuning uchun, davlat

organlari xodimlarini xalqaro tajriba asosida tayyorlash va ularning bilimlarini muntazam ravishda yangilab borish zarur. O'quv dasturlari va treninglar orqali xodimlarning ko'nikmalarini rivojlantirish, ular tomonidan qabul qilinadigan qarorlarning sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Davlat xaridlarida fuqarolar ishtirokini kuchaytirish jarayonning shaffofligini oshiradi. Maxsus onlayn platformalarni joriy etish orqali fuqarolarning taklif va shikoyatlarini qabul qilish, ularga xarid jarayonlarida qatnashish imkoniyatini yaratish lozim. Fuqarolarni jalb etish natijasida ularning davlat boshqaruviga bo'lgan ishonchi kuchayadi va jarayonlarning samaradorligi oshadi.

Davlat xaridlarini avtomatlashtirish va raqamlashtirish zamonaviy boshqaruv tizimlarining muhim elementi hisoblanadi. Onlayn savdo platformalari, elektron tender tizimlari va sun'iy intellekt algoritmlarini joriy qilish orqali xarid jarayonini tezkor va adolatli amalga oshirish mumkin. Raqamlashtirish natijasida xaridlarning barcha bosqichlari haqidagi ma'lumotlar real vaqt rejimida kuzatiladi va shaffoflik ta'minlanadi.

Davlat xaridlari jarayonida mahalliy korxonalarni qo'llab-quvvatlash iqtisodiy barqarorlikni oshiradi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini oshirish uchun ularga alohida imtiyozlar yaratish, xususan, soliq yengilliklari va moliyaviy ko'mak berish zarur. Bu nafaqat ichki ishlab chiqarishni rivojlantiradi, balki yangi ish o'rinlarini yaratishga ham hissa qo'shadi.

Davlat xaridlarining natijadorligini oshirish uchun jarayonlarni doimiy tahlil qilib borish va zaif tomonlarini aniqlash zarur. Maxsus monitoring tizimlari xaridlarning samaradorligini baholash va kelajakdagi jarayonlarni rejalashtirish uchun foydali vosita bo'lib xizmat qiladi. Tahlil asosida samarali strategiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish xaridlar jarayonida resurslarni oqilona taqsimlashga yordam beradi.

Atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik barqarorlikni ta'minlash davlat xaridlarining muhim yo'nalishi hisoblanadi. Davlat xaridlarida ekologik toza mahsulotlarni tanlash va yashil energiyaga asoslangan loyihalarni moliyalashtirish orqali ekologik muammolarni hal qilish mumkin. Bu esa barqaror rivojlanishni ta'minlash va jamiyatning ekologik xabardorligini oshirishga xizmat qiladi.

Davlat xaridlari tizimi mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Tizimni takomillashtirish, jarayonlarni shaffoflashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali budjet mablag'larining samaradorligini oshirish mumkin. Shuningdek, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash, fuqarolarni jarayonlarga jalb etish va ekologik mas'uliyatni oshirish davlat xaridlarini barqaror rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu tariqa, davlat xaridlari tizimining takomillashtirilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirish va jamiyatning ehtiyojlariga mos rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Manbalar ro'yxati

1. Fayzullayev, A. (n.d.). Davlat Xaridlari Sohasida Sodir Etilgan Korrupsion Jinoyatlar Uchun Javobgarlikni Tartibga Soluvchi Qonun Hujjatlarining Xorijiy Huquqiy Tahlili. Huquq. o'zimurodova, Ch., & Xaydarov, N. (2024). **O'zbekiston Respublikasi davlat xaridlarini amalga oshirishning nazorat tizimi**. Iqtisodiyot va biznes bo'yicha ilmiy maqola.
3. Umarkulov, A. (2024). **Davlat xaridlarini amalga oshirishga qaratilgan qonunchilik yanada takomillashtirilmoqda**. Mamlakatimizda iqtisodiy islohotlar.
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, Fan va Innovatsiyalar Vazirligi. (2024). **Moliya: Davlat xaridlari**. 5-Modul, "Lesson Press" nashriyoti, Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2018). **Davlat xaridlari to'g'risida**. Qonun, 07.05.2018.
6. Raximjonov, K. I. (2024). **O'zbekiston Respublikasi IIV tizimida davlat xaridlarini takomillashtirish istiqbollari**. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Toshkent.